

Особливості вираження етнохудожньої пам'яттєвої інформації за допомогою архетипних структур у пісенній творчості народу

*Роботу виконано на кафедрі україністики КНУ
ім. О. О. Богомольця*

У статті проаналізовано архетипно-образний пласт поетичної народної пам'яті, систему відображення інформації на міфологічному, сугестивному та емоційному рівнях. Закцентовано увагу на емоційному аспекті, який пов'язує образ-архетип – архетипний (міфологічний) образ, фольклорний (художній) образ і сферу зовнішньої інформації з несвідомим (беззаперечною даністю). Виявлено чинники, за яких функціонує пам'ять інтерпретатора фольклорної інформації.

Ключові слова: архетипно-образна система, архетипний образ, народне поетичне мислення, архетипна структура, пісенна лірика.

Литвиненко Г. С. Особенности выражения этнохудожественной информации с помощью архетипных структур в песенном творчестве народа. В статье проанализированы архетипно-образный пласт поэтической народной памяти, система отображения информации на мифологическом, суггестивном и эмоциональном уровнях. Акцентируется внимание на эмоциональном аспекте, который связывает образ-архетип – архетипный (мифологический) образ, фольклорный (художественный) образ и сферу внешней информации с несознательным (абсолютно данностью). Представлены факторы, при которых функционирует память интерпретатора фольклорной информации.

Ключевые слова: архетипно-образная система, архетипный образ, народное поэтическое мышление, архетипная структура, песенная лирика.

Lytvunenko G. S. The Specialties of Expression of Ethnic-art Memory Information With the Help of Archetypal Structures in the Song Creation of Ukrainian Nation. The article the archetype and image-bearing layer of poetic folk memory, analyzes the system of information on mythological, suggestive and emotional levels. The attention accents on emotional aspect, which tie together archetype-image – archetypal (mythological) image, folkloric (art) image and sphere of outside information with irresponsibility (absolute truth). The factors which become apart, near what the memory of interpreter of folk information acts.

Key words: archetype and image-bearing system, archetype-image, poetic folk memory, archetype structure, lyric song.

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Розщеплення міфосвідомості й остаточне виокремлення фольклорного, художнього та публіцистичного мислення не означало зникнення домінантної основи народного поетичного мислення – архетипно-образного пласту. Особливо в обрядовому фольклорі він функціонує з високою мірою достовірності емоційної передачі інформації (беззаперечності, безапеляційності сприйняття). Це ще, фактично, міфосвідомість – мислення, що базоване на неусвідомленості сприйняття факту. Пізніше навіть в обрядовому фольклорі відбувається зменшення сугестивного навантаження інформації. Фіксується відрив словесного вираження від ритмічного (рухового). Відбувається фрагментація системи обряду, зниження його емоційно-образного поля.

Ліричний стиль викладу окреслює дві основні форми авторського самовираження – монолог (відповідність ліричному роду поезії) та діалог.

С. Лазутін зазначав, що «особливо широке застосування діалогічна композиція одержала у хороводних ліричних піснях, що обумовлено характером їх виконання у зв'язку з діями» [5, 45].

Саме хороводні пісні весняного обряду представляють свідомісну диференціацію сприйняття світу. Спочатку йде діалогічний масив (він краще синхронізується з рухом). Потім діалогізація поступається монологізації як вияву авторського ставлення до світу.

У пісні «Ой кривого танця» переважає монологічна форма і представлена портретна індивідуалізація героя (на смислового рівні):

*Ой кривого танця
Та не вивести кінця. (2)*

*Треба його та виводити,
Кінець йому та находити. (2)
А як його вести?
Як віночок плести. (2)
Исплела віночок
На шовковий шнурочок. (2)
Коли б я була знала,
Начетверо перервала б. (2) [6, 50].*

Пісня «Ой кривого танця» ілюструє роздвоєння функції інформації на усвідомлену (дистанціоновану) та сугестивну: з одного боку, сам факт танцю як дії, як фрагменту весняного обряду, що спонукає до діалогу із силами природи, а з іншого – це усвідомлення, що вона, ця природа, обов'язково відізнається на прохання-вщущання виконавців. Отже, ми маємо суперсистеми вираження «діалог, монолог».

Важлива риса фольклорного мислення – поєднання діалогічного й монологічного, їх включення у загальну позасвідому сферу обряду «як спроби ущільнити, посилити сугестивний рівень синхронізації з природою (вічним)» [1, 101]. Тобто ми аналізуємо систему відображення інформації на рівні міфологічному. Йдеться про поетику як «систему художнього відображення дійсності, цілий комплекс принципів та засобів її естетичного освоєння. Завдяки цьому й забезпечується внутрішня єдність багатоманітних історично та соціально детермінованих фольклорних явищ різного родового та жанрового характеру» [3, 3]. Говорячи про поетику як систему вираження, О. Дей, звичайно, мав на увазі більше художню систему вираження у контексті фольклорного методу як специфічної системи. Праця вченого має філологічний дискурс і акцентує на синкретизмі виражальної основи фольклорного мислення, тобто на архетипній праоснові не наголошується. Але суть поетики як синтезу «багатоманітних історично та соціально детермінованих фольклорних явищ різного родового й жанрового характеру» [3, 4] помічено.

У контексті виявлення елементів художньої системи, яка підкреслює не лише її системний характер, а й рівень сугестії, важливі внутрішньсюжетні елементи. Г. Поспелов у праці «Теория литературы» [7] наголошує на тому, що сюжет, який розкриває конфліктні дії персонажів, повинен бути дуже нерозвиненим (з невеликою кількістю слабо розвинених епізодів), а відповідно і весь твір повинен бути достатньо коротким. Учений зауважив, що художня мова, яка відтворює нерозвинений сюжет твору, повинна бути емоційно-експресивною, тобто у своїй інформаційній побудові – ритмічною, віршотворною; образи твору повинні мати у своїй предметності алегоричне, символічне значення. Третя риса, яку виділяє автор, дуже важлива. Врешті, саме вона є ланкою (ланцюгом-зв'язком) усіх рівнів, оскільки перші дві ознаки важливі у зовнішньструктурному аспекті. Емоційна оцінка представляє саме архетипно-образну сферу. Вона пов'язує образ-архетип – архетипний (міфологічний) образ, фольклорний (художній) образ та сферу зовнішньої інформації з несвідомим. в обрядовій поезії цей ланцюг очевидний. У народній ліричній пісні архетипна основа на рівні системи втрачається, але її елементи звичайно присутні, хоч зв'язок між знаком (словом) і смыслом уже часто відсутній. Архетипіка тут виявляється як зовнішня система – кліше менталітетних психологічних ознак, що вже сформовані у систему, яка характеризує етнічно-образний світогляд.

Проблема народної поетичної пам'яті виявляється ще в одній принциповій домініанті – тривалості функціонування. Ми виділяємо три види функціонування поетичних образів чи фактів життя: пряме, безпосереднє і асоціативне (опосередковане). О. Дей відзначав «самостійне впливання слідів, записаних пам'яттю» [4, 28]. Відомий вчений помітив своєрідну «спонукальність мелодії до нагадування тексту пісні психологічний шлях асоціативності» [4, 28], на його думку, відіграє важливу роль. Мається на увазі відтворення образу за тією системою зв'язків, в яку цей образ входить. Отож мова йде про «видиму» структуру асоціативного поля: архетипний образ – фольклорний (художній) образ. Але ж ми не забуваємо, що є несвідома система відновлення зв'язків, яка базується на неусвідомлених точкових (емоційних) подразниках-домінантах. Лише у цілісному комплексі ми зможемо відтворити весь процес функціонування народної поетичної пам'яті.

У «видимих» структурах (зафіксованих свідомістю) важливу роль відіграє система опор-стереотипів, своєрідних образно-смыслових моделей, які сприяють запам'ятовуванню. О. Дей говорить про «способи осмислення фіксованих слідів вражень і переходу від короткочасної до довготривалої пам'яті» [4, 28]. У цьому випадку спрацьовує логічне мислення, яке виходить на рівні аналізу, синтезу й

узагальнення. Хоч усе це відбувається в загальному естетичному каноні певного естетичного ідеалу, певної історичної епохи. І все ж ми можемо констатувати те, що народне поетичне мислення пройшло тривалий шлях від несвідомої фіксації до її усвідомленої фіксації поступового виявлення системи його зберігання, а головне, інтерпретації аж до сучасного художнього рівня, що свідчить про інформаційний інтелектуальний генезис та еволюцію людської свідомості. «Закостенілі» опорні елементи: ритм, рими, структурна стереотипіка, її динаміка, смислова і деталева синонімія, а головне – фонові архетипіка система-айзберг, – все це пам'яттєве й образне поле народної поетичної свідомості, що проєкціє знання етносу про навколишній світ.

Розвиваючись, фольклористика все більше від фіксації фольклорних джерел акцентувала на проблемі фольклорної пам'яті як системи народної творчої свідомості і, зокрема, на проблемі інтерпретатора фольклору. Про конкретного носія йшлося більше в описовому, бібліографічному плані. Теоретичне осмислення проблеми пам'яті інтерпретатора, її місткості, принципів варіативності, синхронізації основним пісенним фондом на рівні системного осмислення припадає на другу половину двадцятого століття.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Ми звертаємося до унікального досвіду відомого українського фольклориста Гната Танцюри, який записав протягом дванадцяти років більше тисячі текстів від одного носія фольклору – Явдохи Зуїхи. Пісенна творчість народу постає як своєрідний поетичний літопис-матриця. Цікаво й те, що це пам'ять не лише носія конкретного, а й водночас узагальнена пам'ять, яка ретранслює (висвітлює) суперпам'ять народу, починаючи з найдревнішої інформації про його світобачення. Тобто пісня функціонально важлива для психології сприйняття світу у стресовій ситуації. Йдеться не лише про психологічне урівноваження душі під час горя, а й про «входження» в часову пам'яттєву поетичну матрицю народу, де співвідношення часу, простору, психологічних домінант (горя, радості), багатолічність досвіду вводять душу конкретної індивідуальності у «надконкретний» погляд на світ. Це своєрідний узагальнений поетичний досвід сприйняття світу, який підтверджується індивідуальними оцінками, переживаннями.

Щодо дослідження образно-архетипного пласту пісень і відчуття в них архетипного, несвідомого виявлено малопропрацьоване наукове поле знань. По-перше, чи може одна фольклорна пам'ять (носій фольклору) бути системним джерелом для осмислення образно-архетипних процесів народної пам'яті? По-друге, як можна на прикладі одного фонду носія побачити трансформацію генетичних інформаційних кодів (поетичних символів) з несвідомого архетипного рівня через образно-архетипне, образне аж до реального (життєвого) факту? Якщо носій фольклору насправді являє собою цільну систему інформації у її часовому, жанровому розмаїтті, то ми обов'язково зафіксуємо системне джерело, фольклорну пам'ять конкретного носія фольклору, яка здатна насамперед представляти переважно весь часово-інформаційний комплекс у системі «пісня» як літописання (виклад подій у часово-хронологічному генезисі). Трансформацію генетичних образів-кодів ми теж зафіксуємо, бо часова дистанція формування образних знаків етносу сягає не лише століть, а й тисячоліть. І тому уважне прочитання «інформаційно-часових циклів», відрізків народної свідомості дає шифр розуміння поетичних образно-архетипних кодів. А це міфологічний горизонт (архетипно-образний), фольклорний (частково міфологізований), образний (художній), документальний (реальний, що базується на конкретному факті).

Цікаво, наскільки точно відтворює Явдоха Зуїха архетипно-образну динаміку народної пісні? На прикладі колядки «Ой у полі, у полі плужок оре-бродить» [6, 97] ми фіксуємо такі рівні образної архетипізації: наявність неусвідомленої архетипної структури (сугестивного поля), а на рівні міфологічного тексту відзначаємо низьку сугестивність. Тобто рівень навіювання, магічного впливу присутній як історично-психологічне кліше чотирьох видів:

1. Образно-архетипна система. Присутність пантеону богів вирізняє систему вірування на рівні традиції персоналіїв (Бог, Божа Мати, Святий Петро) і безперечне концептуальне представлення системи вірування: Бог може зробити так, щоб уродило жито-пшениця, отже, Бог – сила, що виконує бажання людей, що здійснює рух живого, а отже, Світу.

2. Система виявлення індивідуальної свідомості. Оскільки індивідуальна свідомість героїв виявляється на середньому рівні, то у пісні Божа Мати, Святий Петро чуйні, турбуються про добробут господаря. Концепція доброти, відповідно, характерна і людям як створінням Господа. Щодо виокремлення

індивідуально-авторської свідомості, то цей план у тексті відсутній, і це цілком логічно, бо маємо текст умовно реального плану. Нашарування історичних колективних свідомісних варіацій свідчить про колективно-авторське інтерпретування.

3. Система світобудови як загальна система. Уточнимо лише комунікативну сферу, що постає у типовій міфоконструкції – сюжет «Бог – люди», що забезпечує гармонійність руху буття.

4. Образна система колядки – низька з елементами середнього рівня. Наявна перевага епітетного горизонту (святий, божа, гарний, новий, здоровенькі, приємні, добрі, милі). Фіксуємо наявність сюжетної персоніфікованої метафори: уписування у дію богів, «оживлення» плужка, що «орбродить»; укрупнюючі деталеві елементи – «льон по коліна».

Отже, дослідження образних архетипів народної творчої свідомості у поезії свідчить про те, що архетипні пласти виявляються і на рівні несвідомого сприйняття світу (власне архетипного), на рівні архетипно-образному (міфологічному), де знак, інформація сприймається як беззаперечна неусвідомлена даність, і на рівні образному, де несвідоме, сугестивне вже виявляється лише як асоціативна образна модель, що має дистанціонований свідомісний характер відбиття світу. Образ тут є самодостатньою структурою з більшою чи меншою автономією окремішності. Це вже початковий рівень художнього відображення – фольклорний. Ще одна деталь: наявність, так би мовити, «чистого» архетипного пласту може фіксуватися лише у творчій свідомості, що синхронізується зі свідомісним продуктом епохи (сприймач тексту функціонує в контексті сугестивної інформації). В цілому образно-архетипна основа залишається у фольклорних пісенних текстах усіх епох, відповідно, вона посилена в обрядовій пісенності та змікшована (пригашена) у пісенній ліриці, де помітне сильне авторське суб'єктизування (дистанціонування), що свідчить про фондовість архетипно-образного пласта.

Отже, інтерпретатор фольклору точно передає образно-архетипну структуру народного мислення саме у його часово найвіддаленішій частині і транслює не менш складний за рівнем образної архетипізації календарно-обрядовий цикл пісень. Аналізуючи тексти, ми фіксуємо:

– архетипний рівень – на видимому (усвідомленому) плані не виявляється, але за магічною дією, безперечно, основою всього дійства;

– образно-архетипний рівень (міфологічне мислення) – фіксуємо наявність міфологеми замовляння врожаю через сюжет-синхронізацію з природою й сприйняття цього сюжету як даність буття. Це свідчить про наявність у тексті свідомісного міфопласта. Відповідний і персоніфікований аспект мислення й бачення структури природи (її світобудови).

Система виявлення індивідуальної свідомості (міра присутності авторського, індивідуально-авторського мислення) – текст колективно-авторської стилістики без ознак індивідуально-авторських елементів, що і відповідає умовно реальному відображено міфологічне мислення).

Система світобудови постає як представлення ієрархії структури: сонце, вітер, дощ та їх функції. Синхронізація цих елементів як живих істот із людьми.

Для визначення критеріїв виявлення архетипно-образної структури народної пісні ми чітко диференціюємо архетипні пояси (горизонти) народної свідомості на інформаційному рівні: АРХЕТИП;

1. Архетипний образ (міфологічний образ);
2. Фольклорний образ (перший рівень художнього образу);
3. Документальний образ (базований на реальній основі);
4. Художньо-документальний образ (поєднання реальності інформації й образної аналогії).

Усі ці визначення за загальною класифікацією архетипного мислення як усталеності свідомісно-інформаційних ознак можна класифікувати як АРХЕТИПИ різних рівнів свідомості:

1. Архетип образний (міфологічний);
2. Архетип фольклорний;
3. Архетип художній;
4. Архетип документальний;
5. Архетип художньо-документальний.

За соціально-культурним рівнем народного мислення можна користуватися і таким класифікаційним рівнем архетипів:

- Етнічні;
- Історичні;
- національні;
- художні;

- психологічні;
- етичні;
- естетичні.

У контексті народнопісенної творчості ми, безперечно, говоримо про архетипи усіх рівнів, але чітко користуємося концепцією К. Юнга про архетип як несвідому інформацію. Тоді всі післяархетипні образи чи образи, що несуть у собі архетипні залишки, повинні виділятися окремими рівнями (горизонтами).

Архетипний горизонт – несвідома інформація. Група несвідомих імпульсів (точок) утворює мотив, що вже відчувається свідомістю.

Міфологічно-архетипний (космогонічний) горизонт – вогонь, вода, світло, тінь, стихії, місяць, сонце.

Міфологічно-архетипний – з чітко виявленою етнічною специфікою: сволок, вікно, скриня, поріг, піч, покуть, коровай, рушник, дивень, кожух.

Первинно-фольклорний – з міфологічними ознаками: зоря, місяць, сонце, обрій, вода, вогонь.

Фольклорний – з частковими міфоелементами (психологічні характеристики, магичні дії):

– гора, ріка, море, небо, хмара, долина, дорога (пейзажна архетипіка);

– калина, явір, верба, тополя, любисток (рослинний світ);

– чорний–білий; світла вода–темна вода; день–ніч;

– питво, їжа;

– утоплення, розливання, поливання, обмивання, обсіпання;

– в'язання, рвання, топтання, шептання;

– ключ, замок, вузол.

Функціональні етнічні архетипи (означення життя і побуту на всіх рівнях):

Квіти – любисток, м'ята, барвінок, ружа;

Кущі, дерева – терен, глід, верба, тополя, явір, дуб, смерека;

ПТАХИ – голуб, орел, чайка, сокіл, шуліка;

Тварини – кінь, віл, осел, корова, вівця;

Природа – поле, ліс, долина, лука, озеро;

Одяг – свита, кожух, жупан, свитка, черевики, китайка;

Страва – вареники, макорженики, куліш, узвар, горілка, хліб, калач.

Знаряддя праці – вила, граблі, коса;

Портрет людини – лице, руки, ноги, коси, очі;

Портретні характеристики – товстий, тонкий, блідий, рудий, красний, русявий, чорнявий, моторний, веселий, жвавий, жартівливий;

Типи – парубок, дівчина, батько, мати, сестра, брат, дід, баба, наречений, наречена, боярин, дружка;

Вікові характеристики – старий, молодий;

Стихії – вітер, дощ, мороз, сонце, злива;

Пори року – весна, літо, осінь, зима;

Пори дня – ранок, день, вечір, ніч;

Соціальні характеристики – багатий, бідний.

Такий системний підхід постає як спроба окреслити інформаційно-архетипну модель народної творчої свідомості українця, а у виявленні всіх рівнів архетипно-образної специфіки народної пісні потрібен тому, що перед нами представлена етнічна матриця традиційних значень українця на рівні образно-соціальному та образно-побутовому. Вичленення у тексті пісень відповідних архетипних елементів дасть не лише віковий зріз поетичної свідомості, а й відповідну складність структури тексту на міфологічному, фольклорному та художньому рівнях. Інформаційно-архетипна модель образних архетипів народної творчої свідомості українця базується з залученням класифікації символів у народній культурі, яку запропонував О. Потебня у праці «Символ і міф у народній культурі» [8], та символів, уведених до таблиці інформаційних ознак етнічного середовища, психофізичного та соціального виокремлення індивідуальності, яку подав В. Буряк у дисертації «Фольклорне, художнє та публіцистичне мислення у контексті інтелектуально-образної еволюції» [2].

Одним з головних критеріїв визначення архетипно-образної структури народної пісні буде передусім, наявність архетипно-образної інформації на рівні сугестивного (несвідомого знання). Ущільненість архетипно-образної структури виявляє (хоч і частково) несвідомий план інформації, а символіка

образно-архетипного знання – паралельні архетипічні ряди пам'яті. Завдання дослідника – встановити систему архетипно-образних координат, при якій ми фіксуємо архетипну матрицю як празнання, як основу формування поетично-мислимого начала народної свідомості, де «власний смисл слова підтримується в пам'яті народній співставленням цього слова з іншим, що має подібне значення» [2, 5].

При всій магічності сюжетотексту це твір фольклорний за початковим рівнем художнього мислення, у ньому наявне потужне образне дистанціювання. Образи-кліше: сонце, вітер, дощ (природний ряд); береза, дубочок, тереночок, корінь, хвиля, листя (етноекстер'єр); дівчина, парубок, личко, коса до пояса, брівки, як шнурочок (портретні характеристики). Тобто образна система, відповідно, представлена першим рівнем та елементами другого, що виявляється у початковій психологізації, узагальненій етнічно-типовій психологізації. Епітети (біла, широченьке, високе, зелений, прекрасне, буйний, дрібний, ясне), присутня палітра кольорів, міри, об'єму, висоти, наявні естетичні, психологічні характеристики теж уписуються у ментальний стереотип українців. Цікаве образно-порівняльне мислення: кора, як біль біла, личко, як яблучко, очі, як тереночок, брівки, як шнурочок. Тобто асоціативне мислення, хоч і на низькому виражально-зображальному рівні, але моделює точний етнічний портрет героїв. Персоніфікована сюжетність (діалог між елементами природи, з одного боку, і між елементами світобудови й людьми, з іншого боку) надає тексту філософської спрямованості саме у синхронізації гармонійності буття в обох сторонах і між ними.

І все ж за смисловою й змістовою конструкцією, функцією тексту у хороводі, який має магічну дію, текст пісні як тип мислення має синкретичний характер, бо водночас, будучи за образною структурою фольклорним (первинно-образно дистанціонованим) у магічній функції умовно реального мислення, він втрачає цю предметну дистанціонованість і в цілому є архетипно-образним (міфологічним), одне функція міфологічного мислення, як ми зазначали, полягає у сприйнятті світу, його явищ як беззаперечної даності, а фольклорного (первинно-образно дистанціонованого) – у сприйнятті, що базоване на створенні первинної образної аналогії. А це вже функція раціонального (логічного) відображення явищ світу. Тобто ми акцентуємо на тому, що обрядова поезія несе у собі подвійну функцію – умовно реальну або міфологічну і фольклорну або художню, що передбачає сприйняття світу за образною аналогією. Текст обрядової пісні, який вихоплений з міфологічного часового контексту, для людини XXI-го століття, звісно, буде сприйматися як фольклорний (образно дистанціонований), оскільки під час його сприйняття буде відсутня безпеліційність сприйняття того, про що йшлося у ньому.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, проблема функціонування образно-архетипного горизонту в контексті пам'яті конкретного носія фольклору має надзвичайно важливе значення. Це насамперед, проблема співвідношення конкретного фонду інтерпретатора до пам'яттєвого фонду етносу. Чим міцніша система пам'яті носія, тим потужніші загальні джерела народної поетичної скарбниці. Потужна конкретна пам'ять (фонд) несе всі ознаки системи «народна пісня», що свідчить про глибинні архетипно-образні процеси народнопоетичної пам'яті.

Оскільки календарно-обрядовий горизонт творчої свідомості народу генетично пов'язаний із циклами природи, то несвідомий (сугестивний) аспект вираження в ньому надто сильний. Генетика мотиву представлена групою архетипів, фіксованих свідомістю, для яких характерні повторювальність та досвід повторювання, що спочатку формувався на біоенергетичній реакції, а пізніше – на смислово-образній. Цим зумовлена і архетипно-образна сталість міфологічних, а пізніше і фольклорних образів, що містять у собі залишки попередньої неусвідомлюваної архетипної системи.

Список використаної літератури

1. Буряк В. Д. Магічно-величальна обрядовість як інформаційна система фольклорного мислення / Володимир Дмитрович Буряк // Поетика інформаційно-художньої свідомості. Еволюція форм і методів вираження інформації (факту) у контексті інтелектуалізації творчої свідомості : монографія. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2001. – С. 152–167.
2. Буряк В. Д. Фольклорне, художнє та публіцистичне мислення у контексті інтелектуально-образної еволюції : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.07. / Буряк Володимир Дмитрович. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2003. – 462 с.
3. Дей О. І. Вступ / Олексій Іванович Дей // Поетика української народної пісні. – К. : Наук. думка, 1978. – С. 3–12.

4. Дей О. І. Відображення дійсності в народній поезії / Олексій Іванович Дей // Поетика української народної пісні. – К.: Наук. думка, 1978. – С. 13–44.
5. Лазутин С. Г. Поэтика русского фольклора / Лазутин С. Г. – М.: Высш. шк., 1989. – 207 с.
6. Пісні Явдохи Зуїхи. Записав Гнат Танцюра / Явдохи Зуїха. – К.: Наук. думка, 1965. – 810 с.
7. Поспелов Г. Н. Теория литературы: учеб. для филол. ун-тов / Г. Н. Поспелов. – М.: Высш. шк., 1978. – 351 с.
8. Потебня А. А. Символ и миф в народной культуре / А. А. Потебня. – М.: Лабиринт, 2000. – 473 с.

Статтю подано до редколегії
17.09.2012 р.

УДК: 821.111:82-2:82-312.2

О. С. Лілова – канд. філол. наук, доц. кафедри англійської філології та зарубіжної літератури Класичного приватного університету (м. Запоріжжя)

Алегорія в англійській клерикальній драмі пізнього Середньовіччя й Відродження (на матеріалі мораліте Г. Медволла «Природа»)

Роботу виконано на кафедрі англійської філології та зарубіжної літератури Класичного приватного університету (м. Запоріжжя)

У статті показано, що у перехідний, передновочасний період розвитку англійської літератури алегоричні образи у такому жанрі клерикальної драми, як мораліте могли створюватися під впливом нових етико-естетичних засад художньої творчості. Зокрема, це стосується образів Пороків, які не лише постають надзвичайно яскравими характерами, наділеними індивідуальними рисами, а й через свою включеність у подієву канву твору створюють особливий мікросоціум у мораліте «Природа». Таким чином, позачасовий, абстрактний зміст алегоричних образів у п'єсі Г. Медволла співіснує з конкретикою реалій суспільного життя Англії кінця XVст.

Ключові слова: мораліте, драма, алегорія, Порок, абстрактна ідея, художній образ, гуманізм, середні віки, Відродження.

Лилова Е. Е. Аллегория в английской клерикальной драме позднего Средневековья и Возрождения (на материале моралите Г. Медволла «Природа»). В статье показано, что в переходный (от средних веков к новому времени) период развития английской литературы аллегорические образы в таком жанре клерикальной драмы, как моралите могли создаваться под влиянием новых этико-эстетических принципов художественной образности. В частности, это касается образов Пороков, которые не только представлены чрезвычайно яркими характерами, наделенными индивидуальными чертами, но и благодаря своей включенности в событийную канву произведения создают особый микросоциум в моралите «Природа». Таким образом, вневременное и абстрактное содержание аллегорических образов в пьесе Медволла сосуществует с конкретикой реалий социальной жизни Англии конца XVв.

Ключевые слова: моралите, драма, аллегория, Порок, абстрактная идея, художественный образ, гуманизм, средние века, Возрождение.

Lilova O. Ye. Allegory in English Clerical Drama of Early Modern Time (on the Material of H. Medwall's Morality Play «Nature»). It's argued in the article that in the transitional period of the History of English Literature (that between the Middle Ages and the Modern Time) allegories in morality plays happened to be created under the influence of the new ethical and aesthetical artistic principles. It concerns Vice figures in particular that not only seem to be vivid characters endowed with individuality but also through dynamic participation in the plot situations make up their own micro-society in the morality «Nature». In such a way the allegories' timeless and abstract contents in H. Medwall's play is combined with the specifics of the late 15 C English social life realities.

Key words: morality play, drama, allegory, Vice, abstract idea, character, humanism, Middle Ages, Renaissance.

Постановка наукової проблеми та її значення. До клерикальної, чи релігійної, драми Середньовіччя зазвичай відносять ті жанри драматичного дійства, які утворилися на основі розігруваних під